

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยนี้มี จุดประสงค์ สองประการคือ เพื่อศึกษาสภาพความเป็นอยู่และปัญหาในเรื่องที่อยู่อาศัยของพ่อค้า – แม่ค้าชาวแกมพูชา บริเวณตลาดเทศบาล 3 และเพื่อเสนอแนะแนวทางในการจัดการที่พักอาศัยให้กับพ่อค้า – แม่ค้า ชาวแกมพูชา บริเวณตลาดเทศบาล 3 ให้แก่หน่วยงานทางภาครัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้อง

สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยนี้มี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มพ่อค้า - แม่ค้า ชาวแกมพูชาที่ประกอบการค้าภายในอาคารพาณิชย์ชั้นครึ่ง ขนาดพื้นที่ 75 ตารางเมตร บริเวณตลาดเทศบาล 3 อ.อรัญประเทศ จ.สระแก้ว จำนวน 195 คูหา และผู้มีบทบาทในการพัฒนาพื้นที่บริเวณบ้านคลองลึก จำนวน 5 ท่าน ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระแก้ว อดีตนายกเทศมนตรีตำบลอรัญประเทศ ผู้บังคับหน่วยเฉพาะกิจกรมทหารพรานที่ 12 หัวหน้าสำนักงานประสานงานชายแดนไทย-แกมพูชา และนายอำเภออรัญประเทศ ซึ่งเป็นการคัดเลือกอย่างเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

การสุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษา การวิจัยนี้จะใช้วิธีการสุ่มอย่างโดยอิงทฤษฎีความน่าจะเป็น (Probability Sampling) โดยวิธีการจับฉลาก (Random Sampling) โดยการนำเลขที่ห้องของพ่อค้า - แม่ค้า ชาวแกมพูชาที่ประกอบการค้าภายในอาคารพาณิชย์ชั้นครึ่ง ขนาดพื้นที่ 75 ตารางเมตร จำนวน 383 คูหา มาทำรายการ เขียนลงในแผ่นกระดาษแล้วทำการจับฉลาก จนได้ครบตามจำนวน 195 คูหา สำหรับผู้มีบทบาทในการพัฒนาพื้นที่บริเวณบ้านคลองลึก จะใช้ การสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับงานวิจัยนี้ครั้งนี้ แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วนสำคัญ คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ซึ่งได้จากแบบสัมภาษณ์ จำนวน 195 ชุด ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ SPSS (Statistic Package for Social Science) มาช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว โดยใช้เทคนิคทางสถิติ ได้แก่ การหาค่า ความถี่ (Frequency) และการหาค่าร้อยละ (Percentage)

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสัมภาษณ์โดยใช้การพรรณนาร่วมกับการวิเคราะห์ โดยสรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

6.1 สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

6.1.1 สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของ พ่อค้า-แม่ค้าชาวแกมพูชา บริเวณตลาดเทศบาล 3

พ่อค้า-แม่ค้าชาวแกมพูชา บริเวณตลาดเทศบาล 3 มีการขายสินค้า 12 ประเภทสินค้าหลัก ตามตารางที่ 5.4 พบว่า มีการขายสินค้าประเภทเครื่องแต่งกาย ได้แก่ เสื้อผ้า หมวก และรองเท้า มากที่สุด รองลงมาจะเป็นการขายสินค้าประเภทเครื่องนอน (หมอน มุ้ง เสื้อ) หรือกล่าวได้อีกอย่างว่า ขายสินค้าประเภทเครื่องแต่งกายรวมกันกับขายสินค้าประเภทเครื่องนอน มีสัดส่วนมากที่สุด รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ของพ่อค้า-แม่ค้าชาวแกมพูชา โดยส่วนใหญ่ จะอยู่ในช่วง 20,001 ถึง 35,000 บาท

รายได้ของพ่อค้า-แม่ค้าชาวแกมพูชา ตามตารางที่ 5.5 พบว่าส่วนใหญ่จะมาจากการขายสินค้า รองลงมาจะเป็นรายได้ที่มาจากแบ่งพื้นที่ให้ผู้อื่นเช่า พ่อค้า-แม่ค้าชาวแกมพูชา สำหรับการเก็บออม ตามตารางที่ 5.8 พบว่า ครึ่งหนึ่งไม่มีเงินเหลือเก็บออม (รายได้กับรายจ่ายหักลบกันแล้ว ไม่เหลือเก็บ) และ ประมาณอีกครึ่ง หนึ่งมีเหลือเก็บออม โดยจะมีเงินออมโดยเฉลี่ย อยู่ที่ 4,176 บาทต่อเดือน

ลักษณะของการพักอาศัยของ พ่อค้า-แม่ค้าชาวแกมพูชา พบว่ามีลักษณะของการพักอาศัย ในห้องเช่าที่อยู่กับครอบครัว (พ่อ แม่ ลูก) มากที่สุด รองมาเป็นอยู่กับญาติ และลำดับที่สาม จะเป็นลักษณะที่อยู่ร่วมกับลูกจ้าง และพบว่า จะมีจำนวนผู้พักอาศัยในห้องเช่าโดยเฉลี่ยที่ 4 คน (ดูได้จากตารางที่ 5.10) สำหรับวันหยุดพักผ่อน ของพ่อค้า-แม่ค้าชาวแกมพูชา จะหยุดพักผ่อนมากที่สุด ในช่วงเทศกาลวันสงกรานต์ของไทย เนื่องจากเป็นวัฒนธรรมของชาวแกมพูชาที่ตรงกับวันขึ้นปีใหม่

6.1.2 พฤติกรรมการอยู่อาศัยของพ่อค้า-แม่ค้าชาวแกมพูชา บริเวณตลาดเทศบาล 3

จากผลการวิจัยด้านพฤติกรรมการอยู่อาศัยของพ่อค้า-แม่ค้าชาวแกมพูชาตามตารางที่ 5.12 พบว่า มีการจัดลำดับความสำคัญของการใช้สอยพื้นที่ในห้องเช่า 3 ลำดับแรก ดังนี้ อันดับ ที่ 1 จะใช้พื้นที่เพื่อวางสินค้าขาย อันดับที่ 2 แบ่งซอยพื้นที่เพื่อให้พ่อค้าแม่ค้ารายย่อย ชาวแกมพูชาเช่า อันดับที่ 3 ใช้เก็บของตามลำดับ และมีการต่อเติมห้องเช่า ตามตารางที่ 5.14 พบว่าได้มีการต่อเติมในห้องเช่าเพื่อการวางสินค้ามากที่สุด รองลงมาเพื่อกันห้องนอน และเพื่อทำครัว นอกจากนี้ ตามตารางที่ 5.15 พบว่ามีการวางของรกร้าเข้าไปในพื้นที่ส่วนกลางของตลาด

ในการประกอบอาหารและรับประทานอาหาร ตามตารางที่ 5.17 – 5.20 พบว่า พ่อค้า-แม่ค้าชาวแกมพูชา มีการประกอบอาหารเองมากที่สุด โดยส่วนมากจะมีการประกอบอาหารบริเวณ

ด้านหลังห้องเช่า โดยใช้เตาแก๊สและเตาไฟฟ้าในการประกอบอาหาร จำนวนสมาชิกที่ร่วมกันรับประทานอาหารในห้องเช่าเฉลี่ยที่ 4 คน โดยมากจะรับประทานอาหารด้วยการนั่งกับพื้น

6.1.3 ปัญหาที่พบในที่พักอาศัยของพ่อค้า-แม่ค้าชาวกัมพูชาบริเวณตลาดเทศบาล 3

ผู้พักอาศัยประสบปัญหาในเรื่องการมีเสียงและแสงรบกวน ขณะนอนหลับในเวลากลางคืน ตามตารางที่ 5.22 พบว่า มีเสียงรบกวนมอเตอร์ไซค์-รถยนต์รบกวนมากที่สุด โดยที่เกิดจากพ่อค้า-แม่ค้าที่มาขายผัก-ผลไม้ในเวลากลางคืน ที่ก่อให้เกิดความรำคาญขณะนอนหลับในเวลากลางคืนของผู้พักอาศัยดังกล่าว และตามตารางที่ 5.24 พบว่า มีแสงจากเสาไฟฟ้า ก่อให้เกิดความรำคาญขณะนอนหลับในเวลากลางคืน เนื่องจากห้องนอนของผู้พักอาศัยดังกล่าวอยู่หน้าห้องเช่า ส่วนปัญหาเรื่องกลิ่นเหม็นที่เข้ามารบกวนในห้องเช่า และก่อให้เกิดความรำคาญ ต่อ พ่อค้า-แม่ค้าชาวกัมพูชา ตามตารางที่ 5.25 เกิดจากการประกอบกร้านรีดผ้าไอน้ำของพ่อค้า-แม่ค้าชาวกัมพูชา

สำหรับปัญหาในเรื่องการใช้ระบบน้ำประปาตามตารางที่ 5.27 พบว่าการไหลของน้ำประปา ไม่สม่ำเสมอ รวมทั้งประสบปัญหาเรื่องน้ำประปามีกลิ่น และมีสี อีกทั้ง พบว่า ในห้องน้ำมี การระบายน้ำช้าและมีการอุดตัน ตามตารางที่ 5.29 และห้องส้วม ส่งกลิ่นออกมารบกวนภายนอก ตามตารางที่ 5.30 ซึ่งหมายถึงการระบายน้ำและการบำบัดน้ำเสียไม่ดีพอ นอกจากนี้ ยังพบว่ากระแสไฟฟ้าในห้องเช่ามีปัญหา-ไม่ต่อเนื่อง ตามตารางที่ 5.28

แต่อย่างไรก็ตาม ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดสระแก้ว เพื่อรองรับการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจไทย - กัมพูชาของสำนักงานเลขาธิการ กรอ. จังหวัดสระแก้ว ได้ศึกษาและวางแผนกำหนดรูปแบบการใช้ที่ดิน ตลอดจนการจัดการพัฒนาโครงข่ายบริการพื้นฐาน และสิ่งแวดล้อมบริเวณจุดผ่านแดน ให้เป็นไปอย่างมีระเบียบและมีระบบและสอดคล้องกับ ความต้องการการลงทุนของภาคเอกชน เพื่อให้พร้อมรับสถานการณ์การขยายตัวทางธุรกิจการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยวบริเวณชายแดน และกระจายผลการพัฒนาไปสู่ชุมชนอื่น และได้มีการกำหนดแผนงานที่มีลำดับความสำคัญสูง ในการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับกัมพูชา ประกอบด้วย 3 แผน ซึ่งหนึ่งในแผนดังกล่าวคือ แผนงานเพิ่มศักยภาพเขตเศรษฐกิจชายแดน และมีโครงการที่จะแก้ปัญหาสอดคล้องกับข้อสรุปจากการวิจัย คือ โครงการพัฒนาตลาดโรงเกลือและตลาดมิตรภาพ ให้มีการจัดระบบสาธารณูปโภคและบริการต่างๆ ที่ตลาดทั้งสองยังขาดแคลนอยู่ นอกจากนี้ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด และแนวทางการพัฒนาจังหวัด สระแก้วประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 :เมืองงามชายแดนบูรพาน่าอยู่ เป็นแหล่งที่อยู่อาศัย ที่สะอาด สวยงาม สะดวก ปลอดภัย ประทับใจ ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ภายใต้การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี มีแนวทางการพัฒนา พัฒนาด้านบริการพื้นฐานและการจัดการทรัพยากร

และสิ่งแวดล้อม แบบการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการปรับปรุงทัศนสถานที่ราชการ สถานที่ท่องเที่ยว อาคารบ้านเมือง ถนน ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด สวยงาม และมีบริการพื้นฐานที่สะดวกและเพียงพอ **และประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 : ประชูปฏิอินโดจีน** เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน แหล่งกระจายสินค้า เป็นแหล่งเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนด้านการท่องเที่ยว วัฒนธรรมการศึกษากับกลุ่มประเทศอินโดจีน ยังได้กำหนดให้มีการพัฒนาตลาดชายแดนไทย-กัมพูชา ให้มีความสะอาด สะดวก ปลอดภัย และมีความพร้อมทุกด้าน (Clean Food Good Place)

6.1.4 ความต้องการที่อยู่อาศัยของพ่อค้า-แม่ค้าชาวกัมพูชาบริเวณตลาด เทศบาล 3

ตามตารางที่ 5.41-5.63 พบว่า โดยส่วนใหญ่ จะไม่มีความต้องการที่พักอาศัย แห่งใหม่ ทั้งนี้เนื่องจาก เหตุผล 3 ประการ คือ มีที่พักอยู่ที่ฝั่งกัมพูชาแล้ว(ตลาดปอยเปต) ที่พักดังกล่าวยังไม่ไกลจากที่ตลาดเทศบาล 3 ไม่ต้องการจ่ายค่าเช่าเพิ่มเนื่องจากปัจจุบันต้องจ่ายค่าเช่าห้องขายของอยู่แล้ว ต้องการพักในที่พักปัจจุบัน (ตลาดเทศบาล 3) เนื่องจาก ต้องการจะอยู่เฝ้าสินค้า

ซึ่งผลสรุปจากการวิจัยครั้งนี้สนับสนุนแนวความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างที่อยู่อาศัยกับแหล่งงานทำเลที่ตั้งของที่อยู่อาศัยและที่ทำงาน มีความสัมพันธ์กัน เนื่องจากต้องมีการเคลื่อนที่ไปมาระหว่างบ้านและที่ทำงานเป็นประจำในปริมาณที่สูง ของนักวิชาการหลายท่าน ซึ่งเห็นถึงความสัมพันธ์ดังกล่าว และได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างที่อยู่อาศัยกับที่ทำงาน เช่น Lean และ Gooddall กล่าวถึงความแตกต่างในการเลือกที่ตั้งของที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อยกับผู้มีรายได้สูงกว่า ผู้มีรายได้น้อยจะพยายามมีที่อยู่อาศัยใกล้ที่ทำงาน เพราะจะประหยัดค่าเดินทาง โดยอาจเสียค่าใช้จ่ายเฉพาะค่าบ้าน ส่วนผู้มีรายได้สูง จะสามารถเลือกที่อยู่อาศัยได้หลายประเภท โดยไม่ต้องสนใจว่าที่อยู่อาศัยและที่ทำงานต้องมีความสัมพันธ์กัน เพราะผู้มีรายได้สูงจะสามารถเดินทางได้รวดเร็ว โดยใช้เวลาเท่ากับผู้มีรายได้น้อยที่อยู่ใกล้แหล่งงาน และ John F. Kain กล่าวถึงปัจจัยด้านระยะทางไปยังแหล่งงาน ในการเลือกที่ตั้งของที่อยู่อาศัย ว่ามีความสัมพันธ์กับระดับรายได้ ผู้มีรายได้ต่ำจะเดินทางไปทำงานในระยะทางที่ไกลกว่าและอาศัยอยู่ในบริเวณแหล่งงานโดยไม่คำนึงว่าแหล่งงานจะอยู่ที่ใด จากผลการศึกษาของนักวิชาการหลายท่าน สามารถสรุปได้ว่า ในกลุ่มผู้มีรายได้น้อย จะพยายามเลือกที่อยู่อาศัยที่ใกล้แหล่งงานโดยไม่สนใจว่าแหล่งงานอยู่ที่ใด เพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง

ในทางตรงกันข้ามพบว่า พ่อค้า-แม่ค้าชาวกัมพูชาที่พักอาศัยอยู่ในตลาดเทศบาล 3 มีความต้องการที่พักอาศัย ในรูปแบบ บ้านแถว มากที่สุด รองลงมาเป็นบ้านเดี่ยว และสุดท้ายเป็นห้องเช่า ซึ่งหมายถึงระดับรายได้ของกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีรายได้น้อย

พบว่าพ่อค้า-แม่ค้าชาวกัมพูชา มีความสามารถที่จะจ่ายค่าเช่าที่พักอาศัยแห่งใหม่ในลักษณะที่เป็นห้องเช่า มากที่สุด ร้อยละ 17.9 (จำนวน 35 ราย)

6.2 แนวทางและข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ประเทศไทยกับกัมพูชาประชาธิปไตย มีการค้ามาแต่อดีตอันยาวนานตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี โดยมีเส้นทางเข้า - ออกผ่านจังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ของจังหวัดสระแก้วในปัจจุบัน เนื่องจากเส้นทางแบ่งเขตบางแห่งไม่มีสิ่งกีดขวางทางธรรมชาติ จวบจนปีพ.ศ. 2518 เขมรแดงเข้ายึดครองกัมพูชาประชาธิปไตย ทำให้ประเทศไทยต้องปิดพรมแดนห้ามเดินทางเข้า - ออก แต่ยังคงมีการค้าขายในลักษณะแลกเปลี่ยนสินค้ากันตามปกติ ปีพ.ศ. 2532 สงครามภายในกัมพูชาประชาธิปไตยสงบลง ประเทศไทยจึงได้เปิดพรมแดนเพื่อการเดินทางเข้า - ออก และได้เปิดตลาดการค้าเสรีกับประเทศเพื่อนบ้านรวมทั้งกัมพูชาประชาธิปไตย

ภาวะสงครามอันยาวนานทำให้กัมพูชาประชาธิปไตยต้องฟื้นฟูประเทศนอกเหนือจากความต้องการซื้อสินค้าเพื่ออุปโภคบริโภค ขณะเดียวกันกัมพูชาประชาธิปไตยยังอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ค่าจ้างแรงงานมีราคาถูก มีสิทธิพิเศษต่าง ๆ ทางการค้าจากประเทศพัฒนาแล้ว สิ่งเหล่านี้ช่วยสร้างบรรยากาศดึงดูดนักลงทุนชาวไทยและชาวต่างประเทศ ที่มีฐานธุรกิจในประเทศไทย

ตลาดการค้าชายแดนไทย - กัมพูชา นับตั้งแต่การเปิดการค้าครั้งล่าสุดปีพ.ศ. 2532 มีแหล่งค้าขายหลักและสำคัญที่สุดอยู่บริเวณด่านถาวรบ้านคลองลึก - ปอยเปต ทำรายได้ให้แก่ประเทศมากที่สุด ธุรกิจการค้าในช่วงเริ่มต้นเป็นการค้าแบบแลกเปลี่ยนสินค้าของพ่อค้า - แม่ค้าในท้องถิ่นบริเวณชายแดนทั้งสองประเทศ ต่อมาภาครัฐและภาคเอกชนได้ช่วยผลักดัน โดยให้เอกชนเป็นผู้พัฒนาที่ดินและปลูกสร้างอาคารพาณิชย์และวางโครงสร้างพื้นฐานทั้งประปา ไฟฟ้า และถนนบริเวณตลาดเทศบาล 3 เชื่อมต่อกับถนนสายหลัก

เมื่อธุรกิจเจริญรุ่งเรืองมีสินค้าและบริการหลากหลาย ทำให้อาคารพาณิชย์ชุมชนบริเวณตลาดเทศบาล 3 ต้องรับบทบาทนอกจากเป็นร้านค้าเพื่อขายสินค้าแล้ว ยังต้องรับบทเป็นที่พักอาศัยของพ่อค้า - แม่ค้าที่เพิ่มจำนวนมากขึ้น เป็นแหล่งเก็บสินค้าประเภทสินค้าใช้แล้วและนำมาซักรีดฟอกซ่อมแซมสินค้าดังกล่าว จนก่อให้เกิดเป็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน

ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในบริเวณตลาดการค้าชายแดนไทย - กัมพูชา (ตลาดโรงเกลือ - ตลาดเทศบาล 3) ควรมีการประสานงานร่วมกันตั้งแต่หน่วยงานราชการระดับจังหวัด, ระดับท้องถิ่นและภาคเอกชน เพื่อกำหนดแนวทางต่าง ๆ ที่สามารถนำมาแก้ไขปัญหาได้จริง ดังนี้

1. ควรเร่งให้มีการพัฒนาที่พักอาศัยเดิม ที่มีความแออัดก่อให้เกิดสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ และมีความเสี่ยงจากการใช้สอยพื้นที่ภายในอาคารโดยพ่อค้า – แม่ค้าชาวกัมพูชา ที่ทำการค้าขายและพักอาศัยภายในอาคารดังกล่าว
2. ควรเร่งให้มีการศึกษาวางแผน และจัดทำผังชุมชนบริเวณแหล่ง การค้าขายแดน ด้านถาวรบ้านคลองลึก – ปอยเปต (ตลาดโรงเกลือ – ตลาดเทศบาล 3) เพื่อกำหนดความชัดเจนของพื้นที่ให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการอยู่อาศัย และการค้าขายของพ่อค้า – แม่ค้าชาวกัมพูชา
3. ควรมีการวางแผนรูปแบบการใช้ที่ดิน และการจัดวางผังเมืองชายแดน โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ร่วมกันทำการศึกษาทั้งภาครัฐ และเอกชน เช่น สำนักผังเมืองจังหวัด โยธาจังหวัด พาณิชยจังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด หอการค้าจังหวัด และสภาอุตสาหกรรมจังหวัด เป็นต้น เพื่อการจัดสรรเตรียมพื้นที่รองรับความเจริญเติบโต การขยายตัวทางธุรกิจ ชายแดนในอนาคต สอดคล้องกับความต้องการการลงทุนของภาคเอกชน ซึ่งจะส่งผลให้ง่ายต่อการควบคุมดูแลคนต่างด้าวที่เข้ามาประกอบอาชีพในประเทศไทย และให้ถือเป็นหลักปฏิบัติตลอดแนวชายแดนทั่วประเทศที่มีการเปิดด่านเข้า – ออก ระหว่างประเทศ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย